Як у Карпатах на оленя полювали

На початку XX століття олень вважався найпрестижнішим трофеєм. Тому полювати в українські Карпати приїжджала еліта з усього світу – англійські лорди, австрійські і німецькі князі, американські багатії і навіть індійські магараджі.

P. Janusz Regulski z wieńcami dwudziestaka, ubitego 18.IX. 1936 r. w Sołotwinie Mizuńskiej, w Karpatach. W głębi: gen. dyw. K. Fabrycy, prof. dr. Szarecki, gen. bryg. Regulski i nadl. Dziuba.

Осінь для справжніх мисливців – це передусім оленячі риковиська. Втім, цікаво, що олені, які сьогодні вважають окрасою карпатської фауни, ще років двісті тому були рідкістю в наших лісах.

На думку Івана Марцінківа – відомого в Європі науковця, мисливця, автора розвідок «З риковиськ у Мізуні та про архикняжі полювання», «Карпатський олень», «Риковище оленів у Карпатах», «Стан дичини у визволеній Галичині» та інших, карпатський олень є особливим видом оленя, який з'явився в наших краях з початком активної лісозаготівлі.

Як пише дослідник, у Карпатах до 1880 року, тобто поки не було вирубок, олень був рідкістю. До цих років у ревірах Долинщини про оленів згадували як про казкових тварин. Ведмедя можна було зустріти частіше. Пов'язано це було з карпатською флорою: у лісах, крім моху, хвої та сухого букового листя, нічого не було. Олені зрідка мігрували по південних схилах Карпат зі сторони Угорщини під час риковиська на бік галицьких Карпат, аби потім взимку повернутись назад.

У 1880 році в галицькій частині Карпат з'являються перші великі тартаки для переробки деревини, вирубаної у лісах, які «від створення світу були недоторканими». Щороку розроблялося 20-30 лісосік, площа кожної була від 20 до 100 гектарів. Вирубка пралісів, у яких завжди панував морок, виставила землю під сонце та вітер. Як у казці, вона вкривалась буйним карпатським різнотрав'ям. Це середовище стало раєм для оленів. Вже з середини 1880-их олені приходять з Угорщини і залишаються.

Велика кількість зрубів спричинила до значного збільшення популяції оленя. А вже через 10 років галицькі Карпати настільки славились своїми риковиськами, що звістка про них дійшла аж до столиці Австро-Угорщини. Архикнязь Леопольд Сальватор прибуває у 1895 році зі своєю свитою у Карпати на риковище, проводить мисливську розвідку і добуває найгарнішого оленя з часу свого 23-літнього полювання, після чого організовує на цих землях власне мисливське господарство.

З 1896 року на Долинщині та Надвірнянщині оленів стає щораз більше. Преса повідомляла, що у Надвірнянському повіті тварин розвелось стільки, що вони підходили під саму Надвірну і нищили сільськогосподарські культури: кукурудзу, овес, горох, квасолю. У 1906 році під час полювань на цій території було заплановано до відстрілу на рік 500 оленів. Кожен мисливець, запрошений на полювання, мав право відстріляти необмежену кількість тварин.

Важкого удару по чисельності популяції оленів завдала зима 1907-1908 рр. Сніг у Карпатах випав 15 грудня, а розтанув аж 15 травня. Місцями він доходив до нечуваної висоти – 4-5 і навіть 6 метрів. Під таким сніговим покровом олені не могли дістатись до своїх улюблених кормів… Втім, вже у 1909 році у східних Карпатах на території державних лісів площею 300 тис. га нараховувалось 4 тис. оленів. Для порівняння, сьогодні по всій Івано-Франківській області нараховується 1750 голів, а їх добування - в межах 15 голів.

Загалом, олені почувалися в Карпатах дуже добре. Тому сюди на полювання приїжджали мисливці з усього світу. Один із найзнаменитіших мисливців Європи, князь Ліхтенштейн, після трьох мисливських експедицій до Африки й Індії сказав, що найбільше цінує «красоту риковища в Карпатах, навіть більше, ніж ричання левів і тигрів в Африці та Індії». А в 1933 році у пошуках екзотики в Карпати прибув на полювання індійський магараджа Кох. Він здобув тут цінний трофей – оленячі роги (шістнадцятку). У цих місцях полювали також англійські лорди, американські багатії, німецькі та французькі аристократи, румунські бояри, тобто вся еліта Європи і Нового світу. Наприклад, в середньому під час риковищ у мисливському господарстві князя Ліхтенштейна в Татарові добувалось від 12 до 20 оленів – виключно трофейні екземпляри (від десятки та вище), причому високі гості забирали лише трофейні оленячі роги, а м’ясо оленя четвертувалось і роздавалось обслузі.

Олені вважались найпрестижнішими трофеями серед аристократії XIX - початку XX століття Так, австрійський цісар Франц Йосиф I за 1848-1899 роки добув 2490 оленів і лише 204 лані, 441 козулю та 1536 диких кабанів, а німецький цісар Вільгельм II за 34 роки – 1783 оленів-самців, 86 оленів-самиць, 1644 лані, 2941 великого дикого кабана, 316 малих диких кабанів, 3 ведмеді, 9 лосів. У мисливській періодиці початку XX століття описується цікавий випадок, коли архикнязь Сальватор у Мізуні під час полювання, яке тривало 2 години 26 хвилин, добув 12 голів дичини – двох оленів та 10 козуль. Щоб похвалитись своїми трофеями, мисливці організовували виставки. У 1910 році на Першій всесвітній виставці мисливських трофеїв, організованій під патронатом австрійського цісаря Франца Йосифа I у Відні, Галичина була представлена мисливськими трофейними оленячими рогами. Першу нагороду вибороли роги оленя (вісімнадцятка), впольованого в Поляниці графом Е. Сільва Тароуком.

Великої шкоди мисливському господарству та стану мисливської дичини завдавали війни, коли тварини ставали жертвами як воєнних дій, так і браконьєрів. Зокрема, під час Першої світової війни російські солдати біля міста Коломиї настріляли стільки оленів, що не лише харчувались їхнім м’ясом самі, а й продавали місцевим. Відомі випадки, коли під час

Другої світової війни один чоловік добув 360 оленів, а найзлісніші браконьєри за добутих нелегально оленів побудували собі навіть чималі садиби.

Слід сказати, що законодавство Галичини встановлювало певні обмеження щодо права добування оленя. Зокрема, Мисливський закон 1897 року визначав, що оленів-самців не дозволялось добувати у період від 1 листопада до 31 липня, а впродовж цілого року було заборонено добувати самиць та молодняк.

На жаль, порівняно з Галичиною початку XX століття, зараз чисельність оленів різко зменшилась. Сьогодні олень як мисливський трофей належить до раритетів.

Олег ПРОЦІВ,

головний спеціаліст

Івано-Франківського обласного управління

лісового та мисливського господарства

Проців О.Р. Як у Карпатах на оленя полювали /Олег Проців// Галицький кореспондент. – 2012. – №46 (377) 15 листопада – С. 19.

http://www.gk-press.if.ua/node/7836

Кількість знаків 6144